

Posudek na diplomovou práci paní Evy Brízové

Fenomén družstevnictví na českém venkově

Zájem o zemědělskou problematiku vedl diplomantku k záměru podat obraz vývoje družstevnictví ve venkovském prostředí. Volba tématu má své opodstatnění – družstevnictví nemalou měrou přispělo v hospodářském, sociálním i kulturním vzestupu českého venkova a jeho deformace v čase socialistického experimentu mu dala dehonestující nálepku, a proto je navýsost žádoucí vracet se k jeho původnímu smyslu a prezentovat je jako moderní progresivní segment hospodářského života společnosti.

Předkládaná diplomová práce našla inspiraci v první řadě v bohaté historiografické produkci, která je zemědělskému družstevnictví věnována. Vzhledem k jejímu rozsahu se opírá zejména o ty práce, které z hlediska v úvodu vytyčených otázek se jeví být nosnými. Ty pak diplomanta specifikovala v části pojednávající o použitých pramenech a literatuře. V případě literatury pohřichu se jedná spíše o jejich výčet, někdy se stručnou charakteristikou. Přihlédnuto bylo k dobové publicistice, dílčí pramenný průzkum byl proveden ke dvěma tématům, první se vztahoval k řepářství, druhý pak k problematice nástupu kolektivizace.

„Fenomén družstevnictví“ byl z hlediska časového pojetí značně široce, a to od jeho formování v 60. letech 19. století do 50. let století následujícího. Tomu odpovídá i struktura diplomové práce. Stručně je pojednáno o impulzech a vzorech, z nichž pro české prostředí bylo nejvýznamnější modely hospodářské svépomoci, které se vyvinuly v sousedním Německu. Vlastní těžiště práce pak spočívá ve třech kapitolách, za mezníky mezi nimi byla zvolena státoprávní a politická změna. Pojednáno je tedy samostatně o vývoji družstevnictví v „rakouském období“, v období Československa včetně německé okupace a nakonec v měnících se poválečných politických poměrech.

První kapitola nastiňuje první formu svépomoci, jak ji představovaly úvěrní družstva. Problematický je v ní část navozující dojem, že jejich předobrazem byly instituce všešlé z iniciativy hospodářské státní politiky. Od problematiky družstevnictví úvěrního se pak v ní logicky přechází k družstevnictví zemědělskému. Z hlediska vývoje by možná bylo náležitější předřadit pojednání o vzniku družstev a jejich rozmachu co do počtu i typů výkladu o organizaci zemědělského družstevnictví. Legislativní části by slušela přímá interpretace příslušných norem. Kapitola na zvolených příkladech (řepářství) přesvědčivě ukazuje, jak se růst hospodářské váhy zemědělského družstevnictví začal promítat do sféry politiky a jak ji politické subjekty reflektovaly ve svých programech.

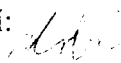
Kapitola o vývoji družstevnictví v samostatném československém státě nemohla úvodem pominout pozemkovou reformu, její sociální a hospodářské důsledky, a stručnou informaci o stavu zemědělské výroby i o její ochraně (zvl. v období hospodářské krize). Téma družstevnictví položilo důraz na proces centralizace (dle mého názoru ve výkladu dosti zúžené), rámcově činnosti svazů a zvláštní pozornost stejně jako v předchozí kapitole je věnována družstevnictví v cukrovarnickém oboru (zvl. tzv. porolničování a akcionizování cukrovarů). Sympatické je, že do výkladu o hospodářské stránce družstevnictví je vložena část ideová spočívající v připomenutí zrajících konceptů mladé agrární generace sdružené kolem časopisu Brázda. V období okupace je konstatován centralizační tlak okupační správy podřizující i zemědělskou sféru německé válečné ekonomice.

Poslední kapitola charakterizuje poválečné změny v zemědělství a podstavení družstevnictví v něm. Důraz klade na socializace venkova jako na jeden z hospodářských důsledků únorového převratu, oprávněně připomíná kolektivizaci v Sovětském svazu jako ideovou inspiraci promítající se do násilných metod uplatňovaných i v Československu. Ve zkratce je naznačen osud i dalších družstevních forem.

V závěrečném shrnutí jsou vysloveny soudy charakterizující jednotlivé vývojové etapy družstevnictví v českých zemích, některé snad a příliš kategorické. Skutečně za první republiky rolník nemohl stát „mimo systém“?

Diplomová práce paní Evy Brízové je přehledná, stylisticky dobře zvládnutá. Lze jí vyčíst např. silnou závislost na sekundární literatuře, v zásadě ale, dle mého názoru, splňuje stanovené požadavky, a proto ji doporučuji k obhajobě.

Návrh hodnocení:

V Praze, dne 10. 09. 2010

prof. PhDr. Drahomír Jančík, CSc.